

Tóta József

Nagy történelmi korszakok stílusai, művészeti kincsei

 NSZFI
NEMZETI SZAKKÉPZÉSI
ÉS FELNŐTTKÉPZÉSI INTÉZET

A követelménymodul megnevezése:

Népi kézműves vállalkozás működtetése

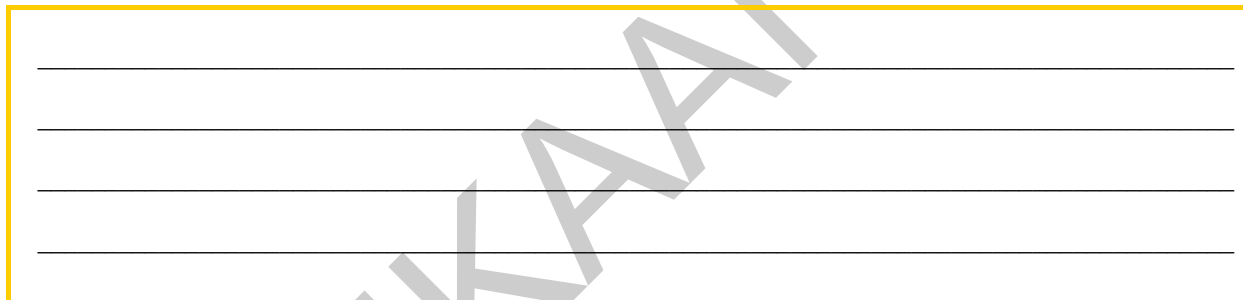
A követelménymodul száma: 1004-06 A tartalomazonosító száma és célcsoportja: SzT-001-30

NAGY TÖRTÉNELMI KORSZAKOK STÍLUSAI, MŰVÉSZETI KINCSEI

ESETFELVETÉS – MUNKAHELYZET

Ön kézműves vállalkozást vezet. Megbízást kap, hogy tervezzen és kivitelezzen díjat és emléklapot egy nemzetközi szakmai eseményre. A díj és az emléklap kézműves technikával készül, tükröznie kell a mai kor szemléletét és technikáját, a szakmai hagyományokat. Mind technikájában, mind motívumkincsében egyértelműen utalnia kell a térség kultúrájára az ismert kezdetektől.

Hogyan kezd hozzá a feladathoz?

SZAKMAI INFORMÁCIÓTARTALOM

1. A kultúra

A kultúra szó a latin colere („művelni”) szóból származik és eredetileg a föld megművelését jelentette. A kultúra kifejezést ma többféle eltérő értelemben használjuk, amelyek közül a tudományos (antropológiai) és a hétköznapi („magas kultúra”) értelmezés a leggyakoribb. A kultúra alapján tudunk eligazodni abban, hogy mik a fontos értékek és normák az életben. Bizonyos kulturális vonások már az állatvilágban is megfigyelhetők. Ebben az értelemben beszélhetünk különböző emberi kultúrákról és ezek találkozásáról, például az ausztráliai fehér városi kultúra és egy gyűjtögető vándorló ausztráliai őslakos kultúra közötti érintkezésről és kölcsönhatásukról. A különböző kultúrák, változásuk és egymással való kapcsolataik vizsgálatával a kulturális antropológia foglalkozik.

A kulturális antropológia meghatározása szerint a kultúra egy adott társadalom mindazon ismereteinek összessége, amelyek az emberi közösség összetartozását és fennmaradását biztosítják.

A kultúra térben, időben és társadalmilag erősen rétegződik.

A Különböző korban, időben, más társadalomban élő emberek kultúrája erősen különbözik egymástól, a különböző kultúrák nem föltétlenül értik meg egymást. A lassabban változó társadalmakban a kultúrának elsősorban értékmegőrző, értékátadó szerepe van, a kultúrába kevés új elem kerül be, alig változik. Ezeket a társadalmakat és kultúrákat konzervatívnak, vagy tradicionálisnak is nevezik.

2. A művészet

A művészet a kultúra része.

A szociológiai meghatározás szerint művészet az, amit annak tartanak. Ebből is kiderül, hogy korszakonként, társadalmanként és társadalmi osztályonként és csoportonként is változik, mit tekintenek művészetnek.

Az hagyományőrző kultúrákban a művészetet nem különböztetik meg a többi tevékenységből. Vannak olyan társadalmak, ahol bizonyos művészeti ágakat művészetnek, másokat mesterségnek tartanak. Ma a régebbi korokra visszamerően olyan tárgyakat, képeket is a műalkotások közé sorolunk, amelyeket saját korukban nem tekintettek annak. A művészet fogalma korunkhoz egyre közelítve szinte napról napra változtatja tartalmát. Minden új alkotás újradefiniálja művészet mindaddig elfogadott fogalmát.

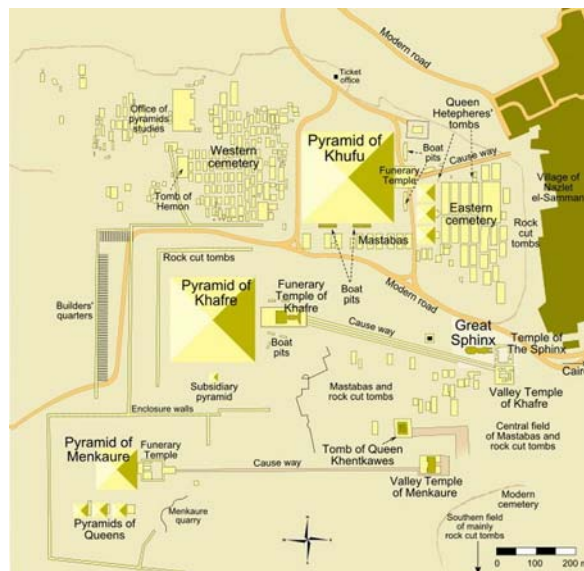
3. A művészetek csoportosítása

A művészetek csoportosítása többféle szempontból történhet, minden művészeti ág és műfaj egyszerre többféle kategóriába is beletartozhat.

Térbeli művészet: építészet, szobrászat, fotóművészet, festészet. A mű kompozíciójában a térbeliség játssza a főszerepet.

Időbeli művészet: irodalom, filmművészet, a zene. A mű az idő haladása során bontakozik ki, az időbeliség, a történetek sorrendje a fontos. A térbeli művészetek esetében nincs meghatározott sorrendje a befogadásnak, az időbeli művészet esetében az események egymásutánisága alapvető fontosságú. A sorrend nem cserélhető meg, hiszen akkor a mű többnyire értelmezhetetlenné válik.

Az idő a térbeli művészeteknél is szerepet játszik. Például idő kell egy épület megismeréséhez, vagy egy kép szemléléséhez. Időbeli művészet esetében is jelentős szerepet kaphat a tér, pl. színdarab esetében a színpad, vagy kelthet téri dimenziókat egy zenemű is. A gizeh-i piramisegyüttes különböző egységei a temetés során határozott dramaturgiának adtak helyet. A temetés során a völgytemplomtól a halotti kamráig vezető úton az időbeliségnek meghatározó szerepe volt (1. ábra).

1. ábra. Gizeh, piramisegyüttes térképe¹

Fogalmi művészet: irodalom– a szavakból épített kompozíció a fontos.

Érzéletes művészet: zene, képzőművészet– az érzékekre hatnak elsősorban. Feldolgozásukhoz gyakran van szükség fogalmi gondolkodásra.

Alkalmazott és autonóm művészetek: az autonomitást a mű létrehozásának a célja határozza meg. Alkalmazott művészetnek azt tekintjük, melyeknek művészeti funkciója mellett van konkrét gyakorlati funkciója is. Sok művészeti ágban találkozhatunk alkalmazott műfajjal, pl. a filmzene, a reklámgrafika. Ezeknek a műfajoknak az eszközei művésziek, de létrehozásuk célja gyakorlatias.

A hallás művészete: zeneművészt, hangköltészet.

Vizuális művészet: iparművészet, építészet, képzőművészet (festészet, szobrászat, grafika, rajz, vizuális költészet, fotó)

¹ [http://hu.wikipedia.org/w/index.php?title=F%C3%A1jl:Giza_pyramid_complex_\(map\).svg&filetimestamp=20071114235135](http://hu.wikipedia.org/w/index.php?title=F%C3%A1jl:Giza_pyramid_complex_(map).svg&filetimestamp=20071114235135) (2010-10-29)

Komplex művészetek: Azokat a művészeteket, amelyek egyszerre érzékletesek és fogalmiak vagy többféle érzékszerven keresztül hatnak, vagy egyszerre több csoportba is besorolhatóak, többféle érzékszerven keresztül hatnak vagy bennük az időbeliség és a térbeliség egyaránt fontos szerepet kap, komplex művészetnek hívjuk. Ilyen a színház, a filmművészet valamint a mozdulatművészet és a tánc.

A képzőművészet a fentiek alapján a térbeli, a vizuális, az érzékletes és autonóm kategóriába egyaránt besorolható. A hagyományos műfaji kategóriák alá kezdik elveszíteni körvonalukat, folyamatosan jönnek olyan művek, melyek megkérdőjelezzik a kategóriahatárokat.

4. A vizuális művészetek eredete

A művészet gyökerei az emberiség kezdetéig nyúlik vissza, az ember szellemi igényei hozzák léte, önmaga és környezet alakításnak a vágyából, fakad. Az emberdifferenciálódó igényei miatt egyre több szerszámot használ, egyre több tárgyat hoz létre, egyre nagyobb földterületre tart igényt, új anyagokat, technológiákat dolgoz ki, új formákat talál ki. Az ember alapvető igényeinek megfelelően a tárgyaknak kétféle funkciója lehet: szellemi-lelki (pl. táblakép) és fizikai-gyakorlati (pl. kalapács). Sok esetben azonban ezek sem különülnek el egymástól. A művészetek besorolhatók a szerint is, hogy milyen célból hozták őket létre.

5. A művek csoportosításának szempontjai

A műveket különböző szempontok szerint csoportosíthatjuk, aszerint hogy a mű:

- Milyen céllal jött létre
- Milyen funkciót tölt be.
- Milyen, a létrehozás szándékától független funkciót tölt be
- Létrehozásának milyen indítékai voltak
- Létrehozásának milyen körülményei voltak

6. A mű célja

Mágia: Az első műalkotások létrejöttéről azt gondoljuk, hogy mágikus céllal jöttek létre. A mágia a valóság irracionális módon történő befolyásolása. Ebben a megközelítésben a képmás (szobor, bábu, kép) nem hasonlít valamire, hanem *azonos azzal*.

Vallás: A mű célja lehet a szellemi hatalmakkal, Istennel való kapcsolatba lépés. A vallásos tartalmú mű lehet közvetítő, lehet elmélkedő, de soha nem a valóság megváltoztatásának eszköze.

Megörökítés: Lehet célja a műalkotásnak az, hogy személynek, eseménynek, vagy eszménynek állítson emléket. A megörökítés célja hogy az utódok tanuljanak a múlt megismeréséből.

Katarzis: A katarzis megtisztulást jelent, magasabb erkölcsi szférába emel.

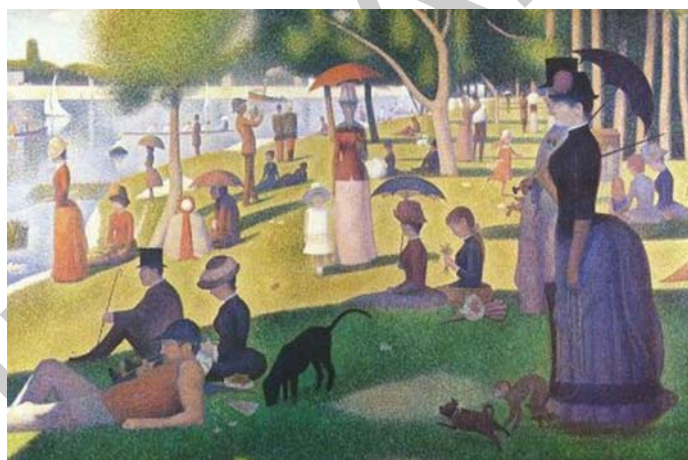
Katarzисnak nevezzük az olyan élményeket, amelyek az embert életének teljes vagy részleges megváltoztatására vagy erőteljes megerősítésére sarkallják, nemcsak értelmileg, hanem mindig érzelmileg is.

Tanítás: A művek gyakran ismereteinket is bővítik, tanulságot jelentenek. Csak azok a művek tanulságosak, melyek valós élményben részesítenek.

Gyönyörködtetés: A középkor felfogása az volt, hogy a földi látható szépség arra való, hogy elvezessen a mennyi láthatatlan szépséghez, a művészet szépsége is ezt a szerepet tölti be, ezt a célt szolgálja. A reneszánsztól a XX. Századig az volt az általános nézet, hogy a művészet szerepe a gyönyörködtetés. A művészetnek lehet olyan feladata, hogy kellemessé tegye az életünket, pihentessen. Ez ma az alkalmazott művészetek feladatkörébe tartozik.

Szórakoztatás: Bizonyos zenei és prózai műfajokkal, később filmekkel kapcsolatban jelentkezett az az elvárás, hogy az alkotó a művel szórakoztasson.

Megismerés: Viszonylag új keletű nézet, hogy a művész, akárcsak a tudós kísérletezik, és számunkra új területeket tár föl és mutat be. A pointilista művészek által alkalmazott festési mód például megelőzte a látásérzékelés mechanizmusának tudományos megismerését. (2. ábra)

2. ábra. Seurat: Vasárnap délután Grande Jatte szigetén²

Elgondolkodtatás: A XIX. Századtól kezdve elvárás a műtől, hogy gondolkodtasson, azaz továbbgondolásra, megfontolásra sarkalljon: a mű térbeli és időbeli kereteiből kilépve tovább munkáljon a befogadóban.

Provokálás: Műalkotások nemegyszer felrázóak, megdöbbentőek. Nagy erővel fejezik ki az ember vágyait, eszmék erejét. Elsősorban az érzelmekre hatnak, és lerombolnak előítéleteket. Lehet a műalkotás célja a olyan élményt nyújtani mely például egy erős érzelmi impulzussal megváltoztathatja a szemlélő véleményét egy fogalomról vagy jelenségről.

² http://blogs.sfwweekly.com/thesnitch/2009/05/seurat_francisco_sf_artist_get.php (2010-10-29)

Reprezentálás: Sok mű azért jön létre, hogy bemutassa egy uralkodó, egy érdekcsoport, vagy valamely megrendelő hatalmát.

Népszerűsítés: Politikai, ideológiai, vagy vallási értékek népszerűsítésre is készítenek műveket, részben azért, hogy embereket megnyerjenek egy ügynek. Ide tartoznak a mindenkor propagandaművek is. (3. ábra).

3. ábra. A munka fontos, a puska kéznél van. 1920³

7. A műalkotások szándékától független funkciói

Értékképzés: A mű akkori is képviselhet értéket, ha ez eredetileg nem volt célja. Sok mű jött létre megrendelésre – kimondottan értékképző megfontolásából.

Új létrehozása: A mű létrehozásával új valóság jön létre, a maga egyedi, meg nem ismételhető törvényeivel, mely természeti, társadalmi és minden más realitástól különbözik. Egyes elemi látszólag a valláságból kerülnek be, de lényegében egy új világ születik.

Szimbolizálás: Sokan hangsúlyozzák, hogy a művek valami olyasmit mutatnak meg, ami nem látható, nem kézzelfogható. Láthatatlan dolgokat, törvényszerűségeket tesznek láthatóvá analógiák, allegóriák segítségével.

Visszatükrözés: Egyes elméletek szerint a mű nem hoz létre újat, hanem mindig a valóságot tükrözi, minden formabontással is. Egyes korszakok kimondottan a valóság hű visszaadását tűzték ki célul. Valóban minden mű visszatükrözi korát az alkotói szándéktól és a mű minőségétől függetlenül is. A műalkotások ezért lehetnek a történelemtudományok forrásának.

Kommunikáció: Minden mű közöl valamit, még azok is, amik nem emberi szem számára készültek.

Anticipáció: Sok művészien érzékenyen reagál korára, olyan apró jeleket ragadnak ki, melyek később fontossá, meghatározókká válnak. Ők azok akik korukat meghaladják. A korát meghaladó mű azonban mindig csak az idő távlatából ismerhető föl.

Anticipáció: olyan előzetes feltevés, amit később a tapasztalat igazol.

Az anticipáció a megelőlegezés a tudat jövőre vonatkoztatott képessége melyben a szükség megszüntetésének lehetőségei sejlének fel. A még nincs a még nem az melyre a várakozás és a remény irányul.

8. Az alkotás indítékai

Szolgalat: Vallásos korszakokban a művészt nem egyéni céljai vezérlik, hanem Isten szolgálata.

Hírnév: Amióta az egyéni képességek jelentősége megnövekedett a művészetben, a művész sokszor saját dicsőségére alkot. A XVII. Században a művész sokszor az uralkodóval azonos társadalmi ranghoz jutott vagyona és megbecsültsége révén.

Kifejezés: Újkori fejlemény hogy a művész a saját érzelmeit-eszméit fejezi ki. A romantika óta az egyéni vélemény és érzés képviselője sokkal fontosabb a közösségi véleményalkotásnál a művészetben.

Ösztönkiélés, szublimáció: Egyes nézetek szerint a művészet a tudatalatti megjelenése, az ösztönműködés magas rendű megnyilatkozási módja, emberi sajátosság. Az állatok ösztönei komplett viselkedési sablonokat adnak, az emberi ösztönök sokszor alig tartalmaznak cselekvési mintákat, nagyon kevés konkrét viselkedésformákat rögzítenek. Az ösztön érzelmi töltöttségéhez tartozó viselkedési forma tanulás útján alakul ki, és koronként, társadalmi csoportonként, egyénenként – kultúránként – változik.

Egyes elméletek szerint a művészet tisztán egy játékosztönre vezethető vissza: egy helyzetet megmodellez, szabályokat állít föl, tanulságot von le, ezáltal fejlődik az ember, az emberiség. Modern játékelméletek is gyakran emlegetik a művészet és játék rokonságát.

Az alkotás öröme, szükséglete: Fentiekből következően egyes elméletek szerint a művészet ösztön mivoltából fakad, hogy ha a művész nem alkothat, akkor szenved.

Ezek a kategória határok nem jelentkeznek tisztán. Minden mű több kategóriába is besorolható. Az a mű, amely tanító célzattal készül, hírnevet is hozhat. Minden szerepet nem tölthet be egyazon mű, és a nézőtől függ, hogy melyik szerepet látja a legfontosabbnak.

9. A műalkotást meghatározó tényezők.

Ahhoz, hogy egy műalkotást megértsünk, ismerni kell keletkezési körülményeinek tényeit. Ez nem a történeti háttérrel jelenti, hanem a technikai, fizikai környezetet.

Éghajlat, táji adottságok: Az éghajlat és a táj legszembetűnőbben az építészetet befolyásolja, annak nem elsősorban művészi, inkább gyakorlati szerepén keresztül.

Rendezésre álló anyagok: A rendelkezésre álló anyagok csak a természeti népeknél jelentenek közvetlen szabályozó tényezőt. Csak itt jelent korlátot a nem ismert, nem hozzáférhető anyag. A civilizáció a megismerés és az kereskedelem széles csatornáin keresztül elvileg bármilyen anyagot bárhová, bármilyen mennyiségben képes. A hozzáférhetőség itt tulajdonképpen csak pénz kérdése (5. ábra). Nagy mennyiségű anyag szállítása már az őskorban sem számított kuriózumnak. A Stonehenge mai alakját a 32 km-re lévő Marlborough Downs bányáiból származó homokkő tömbök adják (5. ábra).

4. ábra. Stonehenge⁴

5. ábra. Dubai– a hozzáférhetőség csak pénz kérdése⁵

A társadalom technikai és művészeti felkészültsége: A technikai fejlődést is emberi igények inspirálják. Egy adott technológia, módszer vagy látásmód akkor válik közismertté, ha arra társadalmi igény is van. A folyamat nem egyoldalú– a társadalomnak kell hogy legyen ismerete a technológiáról, módszerről, másképp nem tudja bejelenteni az igényét rá.

A társadalom rendszere: A társadalom rendszere, a hatalmi berendezkedés nyomot hagy a művészetben. Statikus társadalmak művészeti formái a stabilitást sugallják, míg a nomád, kereskedő népek ornamentikája mozgalmas, nyughatatlan. A társadalmi viszonyoktól függ, hogy milyen szerepet tölt be a művész a társadalomban, mennyire képes azt befolyásolni, mintát adni neki.

4 <http://archaeologyandtech.wordpress.com/2010/07/20/virtual-excavation-of-stonehengebox-360-meets-archaeology/> (2010-10-29)

5 <http://www.alphadinar.com/2010/03/14/dubai-world-to-restructure-its-debt/> (2010-10-29)

Korszellem: Ezzel a szóval foglalhatjuk össze az egy korszakban leginkább ható vallási elképzeléseket, ideológiákat, filozófiákat, tudományokat, más művészeteket, ill. mindezek közös lelki tartományait. Ezeknek a hatásoknak egy részéről mindannyian tudunk, más része nem tudatosul mindenkinben ezért valamilyen szellemnek tudjuk be, akként érzékeljük.

Helyi hagyományok: Minél hagyományörzőbb, zártabb egy kultúra, annál hangsúlyosabb a helyi hagyományok jelentősége. Minél változékonyabb, annál könnyebben elszakad a helyi hagyománytól.

Más területek művészetének hatásai: Más földrajzi területek egyidejű vagy korábbi művészete is adhat ötleteket, hatással lehet művészekre. Nemcsak manapság, hanem régebben is átvettek formákat, módszereket, anyagokat, motívumokat. Az átvétel feltétele egyfajta kompatibilitás, azonosulás. Érdekes, hogy mindig csak olyan módszereket vesznek át, amire igény és fogékonyság van, amit maguktól is kitaláltak volna. Épp ezért ezek az átvett motívumok gyakran alig hasonlítanak az eredetire, mert azonnal személyessé válnak, átformálódnak. A technológia, módszer

Az alkotó egyénisége: Az alkotó egyénisége, képességei, iskolázottsága alapvetően fontos a mű szempontjából, természetesen az egyéniség csak ott kerül előtérbe, ahol egyébként is szerephez jut.

A megrendelő: A megrendelő igénye, lehetőségei sokszor meghatározzák a művet. Korlátként is jelentkezhet, de nagyságrendi vagy technológiai, formai újításra is ösztökélheti a művészt (6. ábra).

6. ábra. A Sixtus kápolna– a megrendelő igénye emberfeletti teljesítményre sarkallhatja a művészt⁶

⁶ http://www.atom.hu/Kalandjaink/2006-06-10-18_Roma/photos/304_Sixtus-kapolna_P6131797.html (2010-10-29)

10. A tárgyak

Tárgyakon szűkebb értelemben azokat a kisebb használati tárgyakat értjük, melyeket egy adott társadalomban elvileg bárki használhat. Tehát az épületeket épp méretük miatt nem szoktuk tárgyaknak nevezni, egy gyár gépsorait pedig azért nem, mert azokat csak az ott dolgozók használják. A tárgyak nagyobb csoportjai:

- Használati tárgyak
- Eszközök
- Szerszámok
- Gépek

A műalkotások speciális tárgyak, miképp azok az egyéb információt hordozó tárgyak is, melyek ugyan tárgyi tulajdonságokkal rendelkeznek, tehát kiterjedésük, alakjuk, súlyuk, stb. van, de ezek jelentősége kevésbé fontos, mint az információ, amit a tárgy hordoz. Igazából a műalkotás akkor működik, ha nem mint tárgyat észlelem. A gyakorlati vagy nem elsősorban művészi célú, igényes formájú tárgy létrehozását többféle szó is jelöli. Legáltalánosabb az *iparművészet* elnevezés. Ez az iparilag előállított tárgyak elterjedése idején...

Az ipari előállítás előtti kézműves tevékenységgel előállított gyakorlati céllal, használati funkcióval (is) rendelkező tárgyakat a legújabb trend szerint *kisművészeti tárgyaknak* nevezzük. Ez jelzi a tárgy művészeti vonatkozását, és megkülönböztetetten utal a kézműves, egyedi előállításra az ipari előállítás mellett. A tárgyakat is megkísérelhetjük több szempont szerint csoportosítani. A tárgyakat ugyanúgy nem lehet merev kategóriákba szorítani, mint a műalkotásokat.

11. A tárgyak funkciója

Gyakorlati funkció: A gyakorlati funkció a leggyakrabban a hétköznapi fizikai szükségletek kielégítését értjük. A funkció kritériuma hogy mennyire felel meg a gyakorlati elvárásoknak a rendeltetésnek. Ezt a csoportot tovább oszthatjuk a felhasználás területe szerint gyakorlatilag végtelen területeket.

Lelki funkció: Az kimondottan lelki funkciót betöltő, kiszolgáló tárgyak mellett mindegyiknek lehet valamilyen lelki- a tárgyon túlmutató funkciója. A lelki funkció sok tényezőtől adódhat: lehet az oka szín, forma, minőség, de lehet az ok bármilyen a használatból következő intimitás, vagy a tárggyal kapcsolatos egyéb személyes élmény.

Gazdasági funkció: Minden tárgynak van valamilyen forgalmi értéke (7. ábra). Ennek révén cserélhető el másik tárgyra, és kizárólag ezen az alapon lehet közös nevezőre hozni egymástól teljesen eltérő rendeltetésű, funkciójú tárgyakat. A forgalmi értéket sok tényező befolyásolhatja, többek között a lelki funkciók, a kor, az eredet. A forgalmi értéket jelentősen befolyásolja a divat, a szokások.

7. ábra. Minden tárgynak van forgalmi értéke. A Pablo Picasso: Dora Maar au Chat- a világ jelenleg legdrágább képe: 95,2 millió dollárért kelt el⁷

Szociológiai funkció: A tárgyak jelezhetik – főként a gazdasági funkción keresztül – használójuk társadalmi hovatartozását, nemét, életkorát, nemzetiségét, foglalkozását. Jellemez bennünket az öltözkünk, az autónk, a lakásunk, az ékszereink.

Dokumentáris funkció: A tárgyak – akárcsak a műalkotások – tanúskodnak a kor kultúrájáról, világnézetéről,

12. A tárgyak előállítása

Előállítás szempontjából alapvetően három csoportba lehet sorolni a tárgyakat. Eszerint a tárgyak lehetnek

- Alkalmazott (talált)
- Átalakított
- Alkotott tárgyak

⁷ http://bizybay.blogspot.com/2010_02_14_archive.html (2010-10-29)

Az alkalmazott (talált) tárgy jellemzői, hogy komolyabb átalakítás nélkül, az eredetitől eltérő funkcióban használunk egy az ember, vagy a természet alkotta tárgyat. Ez lehet kidőlt fatörzs amire leülünk, vagy talált konzervdoboz, amit kimosva ivásra lehet használni. Ha a tárgyat részlegesen átalakítjuk, kiegészítjük vagy elveszünk belőle, akkor az új funkciót tud betölteni. A legteljesebb folyamat a tárgyalakítás, amikor alapanyagból készítjük el a tárgyat. Elsősorban az alkotott tárgykészítési formájára jellemző, hogy lehet egyedi, vagy sokszorosított termék.

Gazdaságosság: A tárgyak életében fontos szerepet játszik a gazdaságosság. A legtöbb tárgy esetében fontos, hogy az anyag és az előállítás költségei ne haladják meg az eladási értéket. A gazdaságosság racionális gondolkodást jelent. Nem minden tárgynál szempont a gazdaságosság.

A gazdaságosság a legkisebb ráfordítással a legnagyobb elérés eredmény elérése.

Az egyedi tárgy: Az őskorban és a törz nemzetiségi társadalmakban mindenki maga – vagy a család – készíti el tárgyait. Ezekben a korokban minden tárgy egyedi. A szakmák különválásával az önálló gazdálkodás megszűntével a tárgyak már kisebb sorozatokban készülnek.

A sokszorosított tárgy: A sokszorosított tárgyak olcsóbbak az egyedi tárgyaknál. Mivel gyorsabban, nagyobb tömegben készülnek, készítésük költségei nagyobb darabszámon oszlanak el. Az egyik legkorábbi és máig is alapvető sokszorosító eljárás az öntés. Egy másik korai sokszorosító eljárás a préselés, de ide sorolhatjuk a trébelést is, mikor előre elkészített formába kalapálják a fémlemezt. A sokszorosítás tipikus példája a pénzverés (8. ábra). A sokszorosítás kézműves módszerekkel is végezhető tehát, mégis különbséget teszünk a kézműves sokszorosítás és az ipari sokszorosítás között, többek között mert a kézműves sokszorosítás kisebb darabszámot eredményez, és sok kézműves eleme van. Tulajdonképpen átmenet az egyedi és az ipari termelés között.

8. ábra. Római pénzérmék⁸

13. A tárgyak formája

Egyes művészettörténeti korok formáinak kialakulása, a formaválasztás oka jól nyomon követhető. Az emberi történelem hajnaláról, a kezdeti formákról, a formahasználat indítékairól azonban nagyon keveset tudunk, mivel a az őskorból kevés fajta tárgy maradt ránk. A fennmaradt tárgyak és közvetett bizonyítékok alapján azonban azt gondoljuk, hogy a tárgykészítés a kezdetek óta több mint pusztán funkcionális megfeleltetés. Egy tárgy végső megjelenése elsősorban funkciójától és előállítási módjától és a használt anyagtól függ.

14. A kézműves tárgyformálás

A kézműves gyakorlatban a tárgy formájának kialakításánál a tárgy lelki, gazdasági és szociológiai funkciói ugyanolyan mértékben jutnak érvényre, mint annak gyakorlati funkciói, valamint az, amiből készült és az előállítási mód. A középkori mester a tárgy elkészítésének valamennyi módját ismerte, maga végzett minden munkafolyamatot. Később a műhelyben volt ugyan munkamegosztás, de mindenkinek pontosan megvolt a maga feladata, és a tárgy elkészítésének teljes folyamata a műhelyben zajlott, ill. nyomon követhető volt mindenki számára. A tárgy fizikai és lelki tartalmának egyensúlya akkor bomlik meg, amikor a kézművesség hanyatlani kezd. A magasabb művészi igényű egyedi termékekbe több lelki és .. tényező kerül be, míg a tömeggyártásra készülő tárgyaknál a yers funkció kerül előtérbe az olcsó gyárthatóság érdekében.

⁸ http://sirasok.blog.hu/2009/10/10/romabol_indiaba_2 (2010-10-29)

15. Az ornamentika

A motívum a művészetben alapgondolatot, alapértelmet jelent.

Az azonos motívumok viszonylag egyszerű szabály szerint ismételésből álló, elvben béggtelen sorozat a minta vagy mustra. A díszítő jellegű motívum az ornamens. Az ornamentika a tehát nem más, mint díszítmény, az ornamentika pedig azt jelenti, hogy díszítő jellegű. Ornamentikának tekintjük az ismétlődő motívumokból álló kompozíciókat.

Ami az egyik kultúrában értelmes jelekből álló rendszere az egy másik kultúra számára csupán dekoráció, mert nem ismeri föl a jeleket.

A dísz vagy díszítmény helyett azért használjuk a latin eredetű ornamentika a szót, mert ehhez nem tapad számtalan negatív jelentés, mint pl. a fölösleges, hívságos, hívalkodó.

Ráadásul az ornátus eredetileg általánosabb értelmű volt a díszesnél. A minta szó túl sokfélét jelet ahhoz, hogy az ornamentika helyett állhasson. Mintakép sablont modellt is jelent. Minden kultúrára, stílusra, de népekre is jellemző az ornamentikája, vagy hogy mennyire széles körű az alkalmazása. Jellemző az is, hogy egy csoport közösség miféle motívumokat használ– állatit, növényit, vagy geometrikust.

AZ ÓSKORI EURÓPA

Az emberiség hosszú fejlődéstörténetében a művészet viszonylag fiatal jelenség. Az ember által készített első szerszámok mintegy 600 000 évvel ezelőtt keletkeztek, az eddigi ismert legkorábbi művészeti alkotások pedig kb. 30 000 éve, az őskor (paleolitikum) vége felé, az utolsó jégkorszakban keletkeztek.

Az őskori művész, aki gyűjtögetéssel és vadászattal teremtette elő táplálékát, azért készített szobrokat, rajzolt és festett, hogy a mágikus cselekményekkel, a zenével és tánccal együtt a maga javára fordítsa a természeti jelenségeket. A 15 000–10 000 évvel ezelőtti korszakból szép számban maradtak fenn agyagból, puhább kőből, mammutagyarból készült szobrok, domborműves, vésett táblák, barlangrajzok, és –festmények.

Szobrok

A szobrok általában női figurák. A termékenységre utaló testrészek nagyobbak, a fej és a végtagok pedig kisebbek. Ezek az istenanya–szobrocskák sok nemzedék művészetében hosszú ideig jelen voltak. Nagyon kis méretűek, kb. 10 cm magasak. A legtöbbet az Atlanti-óceán környékén találták, de egészen Ukrajnáig fellelhetők. Legismertebb az Ausztriában talált Willendorfi Vénusz (10. ábra) és a Magyarországon előkerült Kökénydombi Vénusz (9. ábra). Ezek a szobrok bálványok voltak, a nőt nagy tisztelet övezte, a vadászat titokzatos oltalmazójának tekintették. A szobrok kisebb számban ábrázolnak férfiakat is.

9. ábra. Kékénydombi Vénusz, Magyarország⁹

⁹ <http://www.magyarvarak.hu/info/egyeb.htm> (2010-10-28)

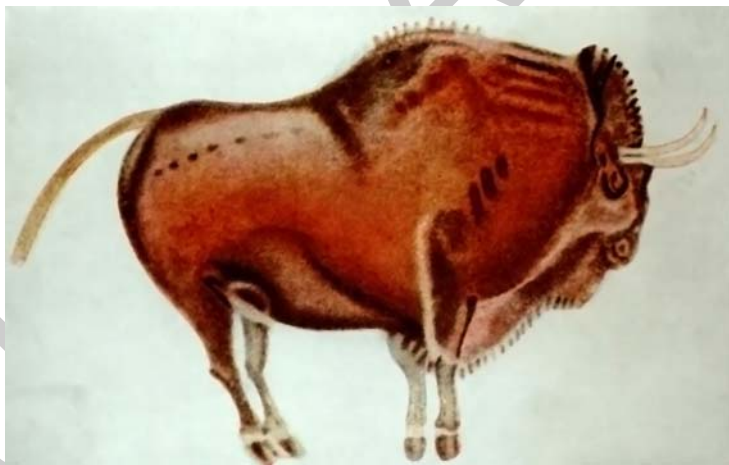

10. ábra. Wilendorfi Vénusz¹⁰

Rajzok, festmények

¹⁰ <http://witcombe.sbc.edu/willendorf/willendorf.html> (2010-10-28)

Barlangokban, sziklákon is találtak rajzokat, elterjedési területük Andalúziától egészen a Bajkál-tóig terjedt, a legsűrűbben a jelenlegi Franciaország és Spanyolország területén fordulnak elő. Magyarországon Szeleta településen találtak barlangrajzot. A kőkorszak festője az alap repedéseire földből és zsírból készült festékekkel festett. A rajzoknak, festményeknek rituális eredetet is tulajdonítanak egyes művészettörténeti irányzatok. A képek általában olyan állatokat ábrázolnak, amelyekre az őskor embere vadászott. Ezek az állatok gyakran csoportosan, sebesülten vagy elpusztultan jelennek meg, főleg bölények, orrszarvúk, mamutok, őstulkok és lovak, leggyakrabban pedig rénszarvasok. A képek a formák és mozdulatok alapos megfigyeléséről tanúskodnak. A spanyolországi Altamira-barlang egyik helységének mennyezetén kb. harminc bölényt festettek le (11. ábra). Az állat erejét, harciasságát masszív, széles nyaka fejezi ki. Azzal, hogy a szélek barna kontúrja és a belső részek vöröse, a sötét és világos színek váltakoznak, a művésznek sikerült elkülönítenie egymástól a nézőhöz közelebb és távolabb eső részeket, és sejtetnie az állatok nagyságát is. Ezek a festmények az ember fennmaradásáért való küzdelmét fejezik ki. Az ősember megfigyelőképessége felülmúlhatatlan volt. Nemcsak egyes állatok körvonalait, hanem tovasuhanó mozdulataikat is ábrázolta. Feltűnő, hogy egyes karcolatokon az állatoknak nem két pár lábuk van, hanem jóval több, mint ahogy sokkal később a keleti költők hatlábúnak nevezik a lovakat. Föltételezhetjük, hogy ez a mozgás megjelenítése. A legősibb rajzokon kimagasló szerepe van a kéznek (12. ábra). Ezek nem annyira ábrázolások, hanem lenyomatok agyagban. Olykor a kéz körvonalait sötét festékekkel is meghúzták (11. ábra)

11. ábra. Bölényrajz Altamirából¹¹

¹¹ http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Bisonte_de_Altamira.jpg (2010-10-28)

12. ábra. Kézábrázolások-kéznyomatok az altamirai barlangból¹²

AZ ÓKOR EURÓPÁBAN

Az ókor az emberiség történelmének az írásbeliség megjelenésétől a Nyugatrómai Birodalom bukásáig tartó korszaka. Az első ismert írásos emlékek a valószínűleg legrégebbi írásformával, az ékírással készültek i. e. 3500 körül. Ezt tekintjük az őskor végének és az ókor kezdetének. Az ókor végének (és a középkor elejének) meghatározása nem egyértelmű, legtöbb történelemtudós a Nyugatrómai Birodalom bukását (476) tartja a fordulópontnak. Az ókor a régészet korszakbeosztása szerint a rézkor időszakával esik egybe Eurázsia legnagyobb részén. Az ókor része még a bronzkor és a vaskor, melyek a rézkort követték. Az írott történelem terjedelme mintegy 5000–5500 év. Az ókor egy hatalmas változás megtestesítője, amely az idők múlásával ment végbe. Az ókor kezdetén az ember már birtokolta a tüzet és a kommunikációban számtalan egyedi jelrendszert alkalmazott. Kialakultak a civilizáció bölcsői, a társadalmi csoportok. A mezőgazdasági és állattenyésztési ismeretek összegyűjtése nagyobb termelékenységet eredményezett, felesleget jelentkezett, amit vagy a szűkös időkre tudtak tartalékolni, vagy a kereskedelem alapját jelentették. A nyelv kialakulása az emberi gondolkodás fejlődését eredményezte, ami tovább segítette a feleslegek felhalmozását. Megjelentek olyan kultúrák is, melyek a fa-, kő- és csont helyett a fémeket kezdték el használni.

¹² <http://worldimages.nirudia.com/2184> (2010–10–28)

A környezetétől függő nomád kultúra mellett megjelenő földművelés állandó telepek kialakítását feltételezi. Csak megfelelő természeti körülmények biztosíthatták a megfelelő hatékonyságú mezőgazdasági termelést. Ilyen hely volt a Földközi-tenger partvidéke, Mezopotámia, Kelet-Afrika, az Indus-völgy, Délkelet-Ázsia és Kína déli területei, valamint Közép-Amerika. A növénytermesztés elterjedése mellett fontos volt az állatok házasítása is. A mezőgazdasági települések azonban korlátozták a nomádok szabad mozgását, sőt a legjobb éghajlatú, legdúsabb legelőket foglalták el. A letelepült és a nomád népek közötti folytonos területszerzési csatározások a települések önvédelmének kialakítását tette szükségessé. A településeken őrtornyokat, masszívabb épületeket, fa- és földsáncokat, kőfalakat hoztak létre, hogy a település jobban védhető, nehezebben támadható legyen. Ahhoz azonban, hogy egy ilyen erődöt meg tudjanak építeni és meg tudjanak védeni, munkamegosztásban kellett dolgozni. Megjelentek a hivatásos munkások, katonák és az irányítók rétege is. Ahhoz, hogy egy ilyen nagy közösséget irányítani lehessen, hivatalnok réteg is kellett. A felgyülemlett ismeretek hosszú távon már nem voltak memorizálhatóak. A képi, tárgyi emlékeztetők alkalmazása mindennapossá vált a társadalmi, a történeti, a gazdasági (termelési) és a vallási információk területén egyaránt. Végül megtörtént az írás rendszerbe foglalása is. Az európai civilizáció bölcsője a Földközi tenger vidéke, itt jött létre az európai ókor első civilizációja Minószi félszigeten, Krétán, ill. Mükénén. Az Európára a legnagyobb hatást tevő első civilizációk Mezopotámiában, i. e. 3500 körül keletkeztek, Egyiptomban i. e. 3000 körül jöttek létre. Jelentős ókori civilizációk jöttek létre Ázsia távolkeleti részén (India, Kína) és Dél-Amerikában. Az ókori kultúrákat általában jellemzi a statikusság, a centralizált hatalom, a magas szintű matematikai, csillagászati, építészeti tudás, a fejlett írásbeliség és a fejlett bürokrácia. Az egyiptomi piramis mintegy összefogóan képviseli az ókori civilizációkról alkotott képet (13. ábra). Ezek a hatalmas építmények csak centralizált, fejlett tudományokkal és közigazgatással rendelkező társadalomban jöhettek létre. Az ókori civilizáció legtöbb helyszínén hasonló nagyszabású építmények, melyek az Egyiptomhoz hasonló társadalmi és kulturális feltételek között jöhettek csak létre.

13. ábra. Kheopsz piramis Egyiptom, Gizeh¹³

¹³ <http://www.ittvoltam.hu/ittvoltam.aspx?id=9c7100e7-7924-4721-ac27-ad5bffda8314> (2010-10-28)

Az európai kultúra bölcsőjének tartott krétai (14. ábra) kultúra jelenlegi ismereteink szerint kicsit más volt, mint az ókori kultúrák legtöbbje. Bár a kultúra nagyságát itt is részben az építményei jelzik, ez a társadalom és civilizáció jelenlegi ismereteink alapján nem volt annyira statikus, mint pl. az egyiptomi. A mükénéi kultúra mozgalmas, változékony, kísérletező volt, miképp az ezt követő görög és római civilizáció sem

14. ábra. A knósszoszi palota rekonstruált részlete¹⁴

¹⁴ http://www.gorogorszag.info/knosszoszi_palota (2010-10-28)

15. ábra. Kuros szobor Mükénéből, i.e. 540–515 körül¹⁵

Bizonyos statikusság a mükénéi kort is jellemezte, a fennmaradt ábrázolások szerint voltak hosszabb állandósult időszakok, de mostani tudásunk szerint a statikusság jóval nagyobb szabadságot adott a kor művészeinek mint pl. Egyiptomban (15. ábra). A mükénéi kort magas szintű kézművesség jellemezte (16. ábra).

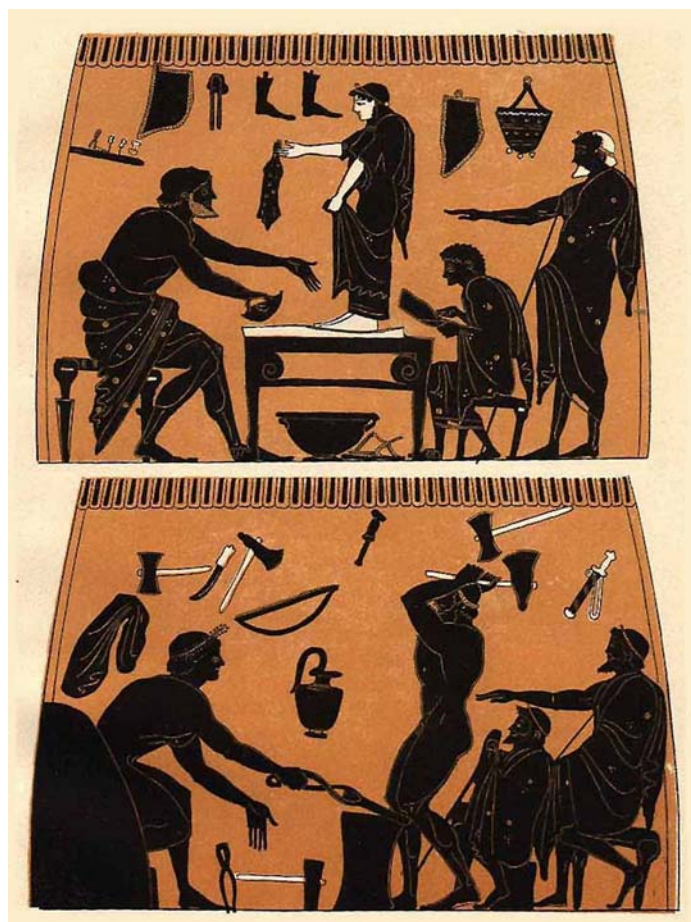

16. ábra. Octopus váza, Mükéné¹⁶

Az ókori kultúrákat már jellemezte a kézműves szakmák kiválása az önálló gazdálkodásból (17. ábra)

¹⁵ http://www.ffil.uam.es/hellas/arcaismo/ecul_ar/kuroi/12ku.html (2010–10–28)

¹⁶ <http://www.flickr.com/photos/20945717@N05/3940077063/sizes/z/in/photostream/> (2010–10–28)

17. ábra. Görög kézművesek : Egy attikai csésze díszítése¹⁷

¹⁷ <http://keptar.oszk.hu/html/kepoldal/index.phtml?id=3325> (2010-10-28)

A KÖZÉPKOR

A középkor az európai történelem hármaskorfeosztásában a középső korszakot jelenti: az ókor után következő, az újkor kezdetéig tartó időszakot. Az ókor Európában egyesek szerint 313-ban a kereszténység elismerésével kezdődött és 1453-ban, Konstantinápoly bevételével ért véget. Más források a kezdetét egyértelműen a Római Birodalom „bukásától” (476) számítják, a középkor végének időpontját Amerika felfedezéséhez (1492) illetve a reformáció 1517-es kezdetéhez kötik. Az egyes nemzetek történetírói gyakran a saját történelmük korszakhatárához igazították a középkor végét, így például az angoloknál előfordul, hogy bosworthi csata dátumától (1485) számítják az újkor kezdetét, míg a magyar történetírás a mohácsi csatavesztésnél (1526) jelöli ki a határt. A humanisták számára a Nyugatrómai Birodalom bukása és a saját koruk között eltelt ezer év a sötétség és a kulturális hanyatlás időszaka volt. A középkor minden szempontból negatív minősítést azonban csak a 18. században, a felvilágosodás idején kapott. Ekkor vált általánossá a sötét középkor megnevezés. A középkor Európa történelmére és tágabb értelemben a vele szomszédos bizánci és arab világra, vagyis a mediterrán területekre (Kis-Ázsia, Közel-Kelet és Észak-Afrika) vonatkozó korszak. Dél-Ázsia (például India) és Kelet-Ázsia (például Kína és Japán) Európától és a mediterrán térségtől elszigetelten fejlődött. A keleti civilizációk ebben a korban nem omlottak össze, mint a római civilizáció, sőt folyamatosan virágoztak és fejlődtek, így az ókor és egy köztes, középső korszak, a középkor szétválasztásának sincs értelme a történelmükben. Az ázsiai történészek éppen ezért másfajta korszakbeosztást használnak. Ugyancsak nem beszélhetünk az európai történelem szerinti középkorról a többi földrész, így Afrika nagyobb része (Fekete-Afrika), Amerika, Ausztrália és Óceánia esetében sem. Az európai középkor tovább szakaszolható három nagy egységre, úgy mint:

- Korai középkor (5–10. század)
- Érett középkor (11–14. század)
- Késő középkor (14–15. század)

A középkor a szakmák és mesterségek virágzásának nagy korszaka volt. Ekkor alakultak meg a céhek. A céhek elsősorban iparosok vagy kereskedők önkéntes társulásai, amelyek az európai városokban a középkorban jöttek létre és a 19. századig léteztek. Létrejöttüket a városok polgárságának kiváltságai segítették. Szervezetük hierarchikus volt. Tagjaik között megkülönböztették a mestereket, a legényeket és az inasokat; a céh élén állott a céhmester, s rajta kívül még néhány mester és egy vagy két öreglegény ült a céh elöljáróságában.

Az iparűzés szabadságát saját érdekeiknek megfelelően korlátozták. Kimondták, hogy csak azon mesterek űzhetnek valamely ipari foglalkozást, kereskedelmi tevékenységet, akik a céh tagjai közé tartoznak. Szigorúan korlátozták a céhhez tartozó mesterek létszámát, csak jó hírű mester, kereskedő kerülhetett a céh tagjainak sorába, aki a szakmájában való jártasságát megfelelő mestermunkával bizonyította. Szigorúak voltak a kiképzés, az inaskodás, legénykedés, vándorlás, próbaidő szabályai. A mesterré válás feltétele egy mestermunka elkészítése volt. A céhek védték saját üzleti érdekeiket és iparkodtak foglalkozásuk tökéletesítésére. Alkalmanként meghatározták, hogy egy-egy céh tagjai mely vidékek számára dolgozhatnak és megszabták az egyes készítmények árát és minőségét. A céhek által évszázadok alatt kialakított szabályrendszerek az alapjai az ipari és kereskedelmi kamarák tevékenységének, a védjegy és a szabadalom védelmének.

18. ábra. Takács céh kancsója, Kalocsa¹⁸

Magyarországon a 14. században alakultak meg az első céhek. A céhrendszer első fennmaradt nyoma (Ábel festőmester céhcímeres sírköve, Buda) 1346-ból származik. A céhekkel kapcsolatos első írásbeli emlék dátuma 1369. Nagy Lajos 1376-ban szabályozta és kötelezővé tette a céhrendszert. Később III. Károly, majd Mária Terézia, aztán II. József és végül legutoljára 1804-ben I. Ferenc reformálta meg a céheket. A céheket 1872-ben számolták fel, átalakítva azokat ipartestületekké.

AZ ÚJKOR

Az újkor azt a történelmi korszakot jelöli, amely a középkor után következik. Kezdetének számos elfogadott dátuma van, a reformáció 1517-es kezdetéhez, illetve Amerika felfedezése (1492) egyaránt használatos. Az újkor első átmeneti szakasza a korai újkor. Az ezt követő és máig tartó szakasz a modern kor – bár e kifejezést a szakirodalom gyakran az egész újkor szinonimájaként is használja.

¹⁸ <http://www.tankonyvtar.hu/konyvek/magyar-neprajzi-lexikon/magyar-neprajzi-lexikon-081029-25> (2010-10-28)

Az újkor a volt szocialista országok korábbi (marxista alapú) történelemtanítása szerint az 1642-es angol polgári forradalommal kezdődött, és az 1917-es oroszországi bolsevik forradalommal ért véget, ettől kezdve a legújabb kor következik. A legtöbb nyugati országban ezzel szemben az újkort korai újkorra (korai modern kor) és modern korra osztják. A modern kor a francia forradalom kitörésével (1789), illetve a 18–19. század fordulójával veszi kezdetét és egészen máig tart. (Más nézet szerint csak az 1960-as évekig, amikortól a posztmodern kor, majd a kora 1980-as évektől a jelenkor követi.)

Az újkort az aktuális történeti szemlélet szerint két szakaszra bonthatjuk:

- Korai újkor
- Modern kor

A modern kor kifejezés tekintetében a mai magyar sajtónyelv és ismeretterjesztő irodalom nem egyöntetű: nem csak az újkor egészére vagy második fő szakaszára vonatkozhat, hanem gyakran a ma már nem használt legújabb kor szinonimájaként, olykor pedig a posztmodern kor vagy a jelenkor értelmében használják. A korai újkorra jellemző, hogy Európa nyugati felén mindinkább áthelyeződött a politikai-gazdasági súlypont a német és észak-olasz területekről az Atlanti-óceánnal határos spanyol, portugál, angol és francia valamint a németalföldi területekre. A korszakot jellemzi a nyugat-európai városi polgárság gazdasági megerősödése és a reformáció elterjedése. Nyugat-Európa és elsősorban az amerikai földrész történetében ez a gyarmatosítás korszaka. A szellemi-művészeti mozgalmak szempontjából az európai reneszánsz (Itáliában a késő reneszánsz), valamint a barokk stílus kora. A magyar történelemben a 16–17. század a török hódoltság, a három részre szakadt Magyarország és az Erdélyi Fejedelemség kora, valamint a magyarországi reformáció fénykora. A 18. század a Habsburg abszolutizmus kora.

A tömegtermelés bevezetése a hadiipar mellett hamarosan az összes termelőágazatban óriási fejlődést eredményezett. Ennek alapján az 1871 és 1914 közötti időszakot a *második ipari forradalom korszakának* nevezik.

A *második ipari forradalmat* gyakran az ipari forradalom második hullámának is hívják, mert sokszor nem világos a technológiai és a társadalmi törésvonal a két forradalom között. Az egyik kritikus találmány például ebben az időszakban a gőzhajtású rotációs nyomdagép, ami még az első ipari forradalom utolsó évtizedeinek ajándéka volt. A második ipari forradalom hozta el ugyanakkor a gépi betűszedést. Az második ipari forradalom találmánya volt az Amerikai Egyesült Államokban a szerszámgyártás, ami más gépek alkatrészeinek előállítását is megkönnyítette. Új találmányok születtek többek továbbá a vegyészetben, az elektromosságban, az olajiparban és az acéliparban. Az új technológiák, a nyomukban megjelenő új anyagok és fogalmak a művészetet is új irányokba terelték, és jelentősen-alighanem visszavonhatatlanul- megváltoztatták a kézműves tevékenységeket, új helyet jelölve ki nekik a társadalomban és a kultúrában.

TANULÁSIRÁNYÍTÓ

Töltse le az érettségi képjegyzéket a <http://rajztanar.5mp.eu/web.php?a=rajztanar> ¹⁹ oldalról, és az ott felsorolt 435 műalkotás közül válasszon ki öt művet és vizsgálja meg őket az alábbi szempontok szerint:

A művészetek csoportosítása

A tárgyak funkciója

Milyen céllal jött létre

Milyen funkciót tölt be.

Milyen, a létrehozás szándékától független funkciót tölt be

Létrehozásának milyen indítékai voltak

Létrehozásának milyen körülményei voltak

¹⁹ <http://rajztanar.5mp.eu/web.php?a=rajztanar&o=uMV37zFzsQ> (2010-10-29)

ÖNELLENŐRZŐ FELADATOK

1. feladat

Írja le, mit nevezünk kultúrának!

2. feladat

Soroljon föl néhány időbeli művészeti ágat!

3. feladat

Soroljon fel néhány térbeli művészeti ágat!

4. feladat

Fogalmazza meg a térbeli és időbeli művészet közötti különbséget.

5. feladat

Írja le, mik az alkalmazott művészet meghatározásának legfontosabb eleme?

6. feladat

Írja le, milyen lényeges különbséget tud megnevezni az ókori Egyiptom és az ókori Műkéné kultúrája között?

7. feladat

Fogalmazza meg, néhány mondatban, melyik történelmi kor volt a kézműves mesterségek virágkora? Mi vetett véget ennek a virágzásnak?

MEGOLDÁSOK

1. feladat

A kultúra egy adott társadalom mindazon ismereteinek összessége, amelyek az emberi közösség összetartozását és fennmaradását biztosítják.

2. feladat

Irodalom, filmművészet, a zene

3. feladat

Építészet, szobrászat, fotóművészet, festészet

4. feladat

A térbeli művészetnél a mű megértésének, megfejtésének nincs előre meghatározott menete.

5. feladat

Alkalmazott művészetnek azt tekintjük, melyeknek művészeti funkciója mellett van konkrét gyakorlati funkciója is.

6. feladat

Az egyiptomi kultúra statikusabb volt, évszázadokig tartott egy-egy fontosabb korszaka, és az egyes korszakok között csak alig volt különbség, a változás lassú volt. A mükénéi kultúra kevésbé statikus, változékonyabb kultúra volt.

7. feladat

A középkor. Ekkor virágzottak a céhek. A középkort követő újkorban először a manufaktúrák, majd a gépek megjelenése véget vetett a kézműves kultúrák hagyományos rendszerének, a sorozatgyártás pedig teljesen átértékelte a tárgykészítés fogalmát és jelentőségét.

IRODALOMJEGYZÉK

FELHASZNÁLT IRODALOM

Tatai Erzsébet: Művészettörténeti ismeretek, Enciklopédia K., Budapest, 2002.

E.H.Gombrich: A művészet története Gondolat, 1983.

Képszótár: <http://www.kepszotar.hu/> (2010-10-27)

AJÁNLOTT IRODALOM

Lyka Károly: A művészetek története Képzőművészeti Zsebkönyvtár, Képzőművészeti

Alap Kiadó Vállalata, Bp.1977.

Szentkirályi Zoltán: Az építészet világtörténete, 2004.

Pogány Frigyes: Szobrászat és festészet az építészetben, Műszaki Könyvkiadó, Bp., 1959.

Kárpáti Andrea: MŰVÉSZET ÉS ÉLET 1 Kultúrtörténet 12-14 éveseknek, Helikon Kiadó, 1999.

Kárpáti Andrea: MŰVÉSZET ÉS ÉLET 2 Kultúrtörténet fiataloknak, Helikon Kiadó,1999.

René Berger: A festészet felfedezése III. Gondolat, 1970.

Jakob Burckhardt: A reneszánsz Itáliában Képzőművészeti Zsebkönyvtár, Képzőművészeti Alap Kiadó Vállalata, Bp.1978.

L. Menyhért László: Képzőművészeti irányzatok a XX. század második felében, Főiskolai jegyzet, STUDIUM KIADÓ, Nyíregyháza

Középiskolai művészeti lexikon, Szerk.: Végh János, Corvina, 2000.

A modern festészet lexikona Corvina, 1974.

Művészlexikon 14. Corvina, 1994.

Művészet kislexikon, Akadémia Kiadó, 1980.

AJÁNLOTT HIVATKOZÁSOK

Minden múzeum: <http://index.museum> (2010-10-27)

Még több múzeum: www.insecula.com (2010-10-27)

Szépművészeti Múzeum, Budapest: www.szepmuveszeti.hu (2010-10-27)

Albertina, Wien: www.albertina.at (2010-10-27)

Magyar Nemzeti Galéria, Budapest: www.mng.hu (2010)

Iparművészeti Múzeum, Budapest: <http://www.imm.hu/> (2010-10-27)

Musee du Louvre, Paris www.louvre.fr (2010-10-27)

Kunsthistorisches Múzeum, Bécs: www.akbild.ac.at (2010-10-27)

Galleria degli Uffizi, Firenze: www.uffizi.firenze.it (2010-10-27)

Galleria dell'Akademia, Velence: www.gallerieaccademia.org (2010-10-27)

Nemzeti kerettanternv : <http://www.nefmi.gov.hu/kozokttatas/tantervek/kerettantervek>
(2010-10-29)

<http://rajztanar.5mp.eu/web.php?a=rajztanar&o=uMV37zFzsq> (2010-10-29)

A(z) 1004–06 modul 001–es szakmai tankönyvi tartalomeleme
felhasználható az alábbi szakképesítésekhez:

A szakképesítés OKJ azonosító száma:	A szakképesítés megnevezése
31 215 02 0010 31 01	Csipkekészítő
31 215 02 0010 31 02	Fajátékkészítő
31 215 02 0010 31 03	Faműves
31 215 02 0010 31 04	Fazekas
31 215 02 0010 31 05	Gyékény-, szalma- és csuhéjtárgykészítő
31 215 02 0010 31 06	Kézi és gépi hímző
31 215 02 0010 31 07	Kosárfonó és fonottbútor-készítő
31 215 02 0010 31 08	Szőnyegszövő
31 215 02 0010 31 09	Takács
31 215 02 0100 21 01	Kosárfonó

A szakmai tankönyvi tartalomelem feldolgozásához ajánlott óraszám:
21 óra

MUNKANYAG

A kiadvány az Új Magyarország Fejlesztési Terv
TÁMOP 2.2.1 08/1–2008–0002 „A képzés minőségének és tartalmának
fejlesztése” keretében készült.

A projekt az Európai Unió támogatásával, az Európai Szociális Alap
társfinanszírozásával valósul meg.

Kiadja a Nemzeti Szakképzési és Felnőttképzési Intézet
1085 Budapest, Baross u. 52.

Telefon: (1) 210–1065, Fax: (1) 210–1063

Felelős kiadó:
Nagy László főigazgató